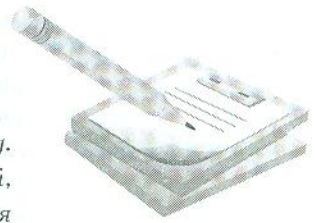

ІНКЛЮЗІЯ — НЕ ІЛЮЗІЯ...

Інклюзія потрібна для того, щоб не було поділу.
Коли люди бачать людину на візку на вулиці,
то вони починають роздивлятися її, витріщатися
на неї, як на дивовижну тваринку. Ми не вміємо
вибудувати комунікацію з такими людьми.

За І. О. Калініченко

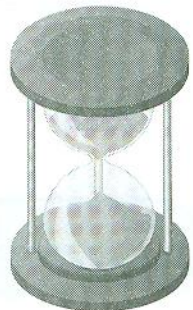
Усі люди різні, і кожна має право відрізнятись від інших, бути не такою, як решта. Сучасне суспільство має бути готовим до цього.

Одним із найяскравіших соціальних нововведень є інклюзивна освіта, що дозволяє дітям з особливими потребами навчатися у звичайних класах нарівні з усіма. Сучасна освіта має підлаштовуватися під певні категорії таких дітей.

Термін *інклюзія* відрізняється від терміна *інтеграція*. Зокрема, у документі *Міжнародні консультації з питань навчання дітей з особливими освітніми потребами* інтеграцію визначено як зусилля, спрямовані на введення дітей у регулярний освітній простір. Інклюзія — це політика та процес, який дає змогу всім дітям брати участь у всіх програмах. Відмінність у підходах полягає у визнанні того факту, що ми змінюємо суспільство, аби воно зважало й пристосовувалося до індивідуальних потреб людей, а не навпаки. Поняття *інтеграція* й *інклюзія* є антонімічними поняттям *сегрегації* та характеризують поступ у розвитку системи здобуття освіти особами з порушеннями.¹

Просте фізичне залучення дітей з особливими освітніми потребами до загальноосвітнього закладу не є інклюзією, це, за словами В. Лубовського, «вимушена інтеграція». Досвід такого навчання засвідчив, що в разі нездатності педагогів організувати навчальний процес із урахуванням індивідуальних потреб кожної дитини, такі діти не брали участь у навчальному процесі, унаслідок чого знижувалась їхня мотивація до навчання й погіршувались навчальні результати. Ураховуючи зазначене, можна стверджувати, що інклюзія передбачає особистісно зорієнтовані методи навчання, в основі яких — індивідуальний підхід до кожної дитини з урахуванням усіх її індивідуальних особливостей: здібностей, особливостей розвитку, типу темпераменту, статі, родинної культури тощо.

Визначаючи термін *інклюзивна освіта*, фахівці проаналізували визначення, що містяться в головних міжнародних документах — *Стандартних правилах урівняння можливостей інвалідів ООН*, *Декларації прав дитини ООН*, *Саламанкській декларації та програмі дій з навчання осіб з особливими потребами*, *Міжнародних консультаціях із питань раннього навчання дітей з особливими освітніми потребами* та ін., — і зрештою дійшли висновку, що *інклюзивна освіта* — це система освітніх послуг, яка ґрунтується на забезпеченні основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання в умовах загальноосвітнього закладу. З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти інклюзивні освітні заклади мають адаптувати навчальні програми та плани, методи й форми навчання, наявні ресурси, партнерство з громадою до індивідуальних освітніх потреб і різних стилів навчання дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивні освітні заклади повинні забезпечити спектр необхідних послуг відповідно до різних освітніх потреб таких дітей.

¹ *Методичні рекомендації щодо організації навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами, психолого-педагогічний супровід / укладачі Л. О. Жданок, І. О. Калініченко. — Полтава : ПОППО, 2011. — 44 с.*

Інклюзивне навчання передбачає створення освітнього середовища, що відповідало б потребам і можливостям кожної дитини незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Інклюзивне навчання — гнучка, індивідуалізована система навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи (закладу загальної середньої освіти, далі — ЗЗСО) за місцем проживання. Навчання відбувається за індивідуальним навчальним планом і забезпечено медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом. *

Що розуміють під інклюзією?

Інклюзивна освіта (фр. *inclusif* — містить, латин. *includere* — укладати, включати) — це особливий підхід до побудови загальної освіти, який передбачає доступність (можливість) освіти для кожного незалежно від його особливих можливостей і потреб.¹

Дослідники виокремлюють вісім принципів інклюзивної освіти, які детально характеризують особливості цього феномена.

Вісім принципів інклюзивної освіти²

1. Цінність людини не залежить від її здібностей і досягнень.
2. Кожна людина здатна відчувати й думати.
3. Кожна людина має право на спілкування і на те, щоб бути почутою.
4. Усі люди потребують одне одного.
5. Справжню освіту можна здійснювати тільки в контексті реальних взаємин.
6. Усі люди потребують підтримки та дружби однолітків.
7. Для всіх, хто навчається, досягнення прогресу полягає в тому, що вони можуть робити, ніж в тому, чого не можуть.
8. Різноманітність посилює всі сфери життя людини.

Видається, що ці принципи є цілком очевидними й досить простими, що вони імпонують кожному педагогові. Однак на практиці складно забезпечити спільну реалізацію цих принципів. Варто зробити акцент на ролі вчителя в організації навчального процесу у такий спосіб, щоб кожна дитина в класі почувалася комфортно й успішно опановувала навчальний матеріал незалежно від її особистісних особливостей. Дуже важливо вміти створити всередині класу теплу, довірливу атмосферу, щоб ніхто не почувався обмеженим у своїх правах. Клас — це місце, де діти можуть розкритися, випробувати себе в різних ролях, виявити свої таланти.

У чому полягають переваги інклюзивної освіти?

1. *Дитина в колективі набуває важливого соціального досвіду, взаємодіючи з однокласниками.*

Відчуваючи таке саме ставлення до себе, як і до всіх інших, вона не відчуває своїх недоліків і не сприймає себе аутсайдером. До неї висувають такі саме вимоги, як і до решти, завдяки чому розвиток дитини з особливостями мало чим відрізняється від розвитку дитини без особливостей.

2. *Непрості, на перший погляд, завдання, що змушують учня пристосовуватися до базової програми, дають змогу актуалізувати його внутрішні комплекси і проблеми.*

Труднощі, що трапляються у дитини під час навчання, змушують її активізувати внутрішні ресурси й допомагають їй підлаштовуватися до навколишнього середовища.

¹ Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : зб. наук. праць / гол. ред. П. М. Таланчук та ін. — № 6 (8). — К. : Університет «Україна», 2009. — 484 с.

² Бондар, В. Освіта дітей з особливими потребами: пошуки та перспективи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://surdopedagogika.com/s8.htm>.